

Yusuf Kemal TENGİRŞENK
(1878 — 1969)

PROFESÖR YUSUF KEMAL TENGİRŞENK

Prof. Mahmut KOLOĞLU

Profesör Yusuf Kemal Tengirşenk'in ölümü ile, memleketin değerli evlâtlarından birisi daha tarihin sahifelerine göçmüş oldu. Yusuf Kemal Tengirşenk, hayatı boyunca «Vatan Hizmetinde» bulunmuş, muvaffak olmuş devlet adamlarımızdandır; memleketin kurtuluşunda, sosyal inkılaplarda, rejimin kuruluşunda büyük payı vardır. Hayatını ve eserlerini tanımakla, tanıtmakla memleket büyüklerine karşı borçlu olduğumuz kadirbilirlik vazifesini yerine getirmiş oluruz. Kadirbilen nesiller de gelecek nesillerin kadirbilirliğine hak kazanırlar.

Yusuf Kemal Tengirşenk, Kadı Hasan Raci Efendinin oğludur. 1878 yılında Sinop ilinin Boyabat ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlk tahsilini Boyabatta, Taşköprüde, orta tahsilini İstanbulda Nümünei Terakki Mektebinde ve Fatih Rüşdiyesinde yaptıktan sonra Kuleli Askerî İdadisine, daha sonra Askerî Tıbbiye Mektebine girmiş, bileğindeki arıza dolayısıyla Tıbbiye Mektebinden ayrılarak İstanbul Hukuk Mektebine geçmiştir. Hukuk Mektebinde dört senelik tahsilden sonra doktora sınıfını pek iyi derece ile bitirmiş ve Mektebine Ceza Hukuku muallimi tayin olunmuştur.

Daha Tıbbiye Mektebinde iken memleketin durumu ile yakından ilgilenen Yusuf Kemal Tengirşenk, Meşrutiyetin ilânı ile siyasi hayata atılmış, Kastamonudan milletvekili seçilmiştir. Bir müddet sonra milletvekilliğinden istifa etmiş, isteği üzerine, Adalet Bakanlığı tarafından Türk Talebe Müfettişi olarak Parise gönderilmiştir. Pariste, Alman Ekonomisti F. List'in Millî Ekonomi görüşlerini benimseyen ve savunan Profesör P. Cauwes'in ve Profesör Charles Gide'in derslerini takip etmiş, doktora imtihanlarını başarı ile vermiş, Birinci Cihan Harbinin ilâmı üzerine memlekete dönmüş ve Adalet Bakanlığı Teftiş Hey'eti Reisliğine, daha sonra da Adliye Bakanlığı Müsteşarlığına getirilmiştir. 1919 da Kastamonu milletvekili seçilen Yusuf Kemal Tengirşenk, Millî Mücadeleye katılmıştır.

Osmanlı Devletinin çöküşüne şahit olan Yusuf Kemal Tengirşenk, hiç bir zaman yes'e kapılmamış ve memleketin geleceğinden ümidini kesmemiştir. Çöken Devletin yerine yeni ve kuvvetli bir Türk Devletinin kurulabileceğine dair güvenini daima muhafaza etmiştir. Bu yeni Devlet, zihniyette, müesseselerde, idarede köklü değişiklikler, inkılaplar ile olabilecektir. Yusuf Kemal Tengirşenk derslerinde İnkılabı şu suretle tarif etmektedir: «İnkılap, bir şey'in mahiyeti ve şekli itibarile değişmesidir. Sosyal ve siyasî inkılaplar, bünyenin değişmesi, kökten değişmesi, az zamanda değişmesi demektir. Memleketin bu tarife uygun olarak maddî ve manevî varlığında inkılaplara ihtiyacı vardır. Kudretli ve şerefli geçmişine rağmen, çeşitli sebepler dolayısıyla, siyasî, iktisadî sahalarda bağımsızlığını kaybetmiş olan Osmanlı Devletinin yerine yeni ve kuvvetli bir devletin kurulması inkılâplarla mümkün olabilecektir.»

Yusuf Kemal Tengirşenk bu inançla Millî Mücadeleye atılmış, Atatürk'ün yakın arkadaşlarından biri olarak, memleket içinde ve dışında icraî ve teşriî vazifelerde bir asker gibi zafer için, kurtuluş için çalışmıştır. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinde İktisat Vekilliğine getirilmiş, daha sonra Hariciye Vekilliğinde ve iki defa Adliye Vekilliğinde bulunmuştur.

Nihai zaferin kazanılmasında siyasî anlaşmaların önemini, Doğu hudutlarımızın emniyet altında bulundurulmasını, maddî ve manevî kuvvetlerin asıl düşman karşısında toplanması zarureti takdir ve müdafaa eden Yusuf Kemal Tengirşenk, Ruslarla anlaşma zemininin hazırlanmasına çalışmış ve Murahhas Hey'et Başkanı olarak 16-Mart-1921 tarihli Türk-Rus Muahedesini akdetmeğe muvaffak olmuştur. Yeni Muahede ile memleket içinde ve dışında kurulmakta olan yeni Devlete kudret ve siyasî nüfuz sağlanmıştır. Muahede ile Rusya, Misakı Millî hudutları içinde bağımsız bir Türk Devletinin mevcudiyetini tanımış, Kapitülasyonların ilgasını kabul etmiş, Doğu hudutları memleketimiz lehine tadil olunmuş, üç Livamız ana vatana avdet etmiş ve Ruslar Boğazlar üstündeki emellerinden vazgeçmişlerdir. Muahede ile ayrıca para, silâh ve malzeme yardımlarının daha geniş ölçüde devamı da sağlanmıştır.

Yusuf Kemal Tengirşenk, Hariciye Vekili iken Türk-Rus Muahedesine kadar önemi olan 20-Ekim-1921 tarihli Türk-Fransız İtilâfnamesi aktolunmuş, Güney hudutlarımız da emniyet altına alınmıştır.

Lozan Sulh Muahedesinin müzakereleri başlarken, Yusuf Kemal Tengirşenk, Türk Murahhas Hey'eti Başkanlığını, Garp Cephe-

sinin Muzaffer Kumandanı İsmet Paşanın daha iyi yapacağını söyleyerek, Atatürk'ün isteği üzerine Hariciye Vekilliğinden istifa etmiş, siyasî hayatta, memleket mes'elelerinde feragatın örneğini vermiştir.

Adliye Vekilliği sırasında bir çok kanunları, hassatan, İstinaf Mahkemeleri Kanunu ile İcra ve İflâs Kanunları tasarılarını hazırlamış, ikinci defa Adliye Vekilliğinde iken de Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu kabul olunmuştur. Sinop Milletvekili olarak teşriî vazifesine devam eden Yusuf Kemal Tengirşenk, 1961 Kurucu Meclis azalığı ile siyasî hayattan çekilmiştir.

Yusuf Kemal Tengirşenk'in ilmi hayatı, siyasî hayatının bir devamıdır. Millî Mücadele zaferle neticelenmiş, yeni bir Türk Devleti kurulmuştur. Bu yeni Devleti idare edecek yeni elemanlara ihtiyaç vardır. Bu elemanlar milliyetçi, devrimci olarak yetiştirilmelidirler. Yusuf Kemal Tengirşenk tedris hayatında bu görüşünü her vesile ile izhar etmiş ve savunmuştur.

1926 yılında Ankara Hukuk Fakültesi İktisat ve İnkılap dersleri Profesörlüğüne tayin olunan Yusuf Kemal Tengirşenk, bilhassa, talebelerinde üstünlük duygusunu, nefse ve millete itimat hasalarını yaratmağa ve kuvvetlendirmeğe önem vermiştir. Ekonomik faaliyetlerde Türklerin ehliyeti aleyhinde yayılmış yanlış telkinleri silmek, atmak, her sahada olduğu gibi, iktisadî sahalarda da milletimizin kabiliyetini belirtmek için Millî Mücadeleden, yaratılan eserlerden örnekler vererek yılmadan, yorulmadan çaba sarfetmiştir. Yusuf Kemal beyin bu çabalarını İktisat Dersleri Notlarında, Millet Ekonomisi Kitabında, İnkılap Dersleri Nötlarında, 1838 Ticaret Muahedelerinin tahliline dair yazdığı uzun Makalede görmek mümkündür.

Yusuf Kemal Tengirşenk, derslerinde, Millî İktisat üzerinde durmuş, Memleket kalkınmasının ancak millî bir iktisat siyaseti takip edilmesile sağlanacağı üzerinde ısrar etmiştir. Ona nazaran, millî iktisat, tek taraflı imtiyaz mukavelelerine müsteniden kurulmuş yabancı şirketlerin faaliyetlerine son verilmesi, Türkiye'nin iktisadî hayatında Türklerin hakim ve amil olması, milletlerarası iktisadî münasebetlerin eşit şartlar altında cereyanını temin etmek gaye olmalıdır.

İktisadî kalkınmanın ilk şartı olan sermayenin, memlekette teşekkülünü sağlamak, gelecek nesilleri ağır şartlarla dış istikraz-

lara mecbur olmaktan kurtarmak için, tasarruf terbiyesini geliştirmek, birlikte çalışmak, bilhassa kooperatifçiliği yaymak, Türk köylüsünün ve işçisinin hayat ve çalışma şartlarını ıslah etmek ders takrirlerinde üzerinde en çok durduğu konular olmuştur. Bütün bu konular Yeni Anayasamızın Ekonomik ve Sosyal bölümlerinde yer almış bulunmaktadır.

Nezaketi, tevazuu, ciddiyeti, memleket mes'elelerinde hassasiyeti ve samimiyeti, karşılıksız hizmetleri ile daima muhitinin sevgisini ve saygısını kazanmış olan memleketimizin kıymetli evlâdını, Sayın Hocamı rahmetle anar, minnet ve şükranlarımı ifade etmeyi şerefli bir vazife addederim.

5 - Haziran - 1969